

ΠΑΛΙΑ ΕΘΙΜΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Τα διάφορα Χριστουγεννιάτικα έθιμα στις χώρες της Ευρώπης. Η παραστάσεις του «Μυστηρίου των Χριστουγέννων» στη Γαλλία. Η παράθεση «Γιορτή του Γαϊδάρου». Τα παλιά Γερμανικά κάλαντα. Η «Θεία Άρη» και τα παιχνίδια της. Η «Κυρ- τών Χριστουγέννων» στην Άλσατσια. Πώς αγιάζονται τα κετσουρα της φωτιάς, κλπ. κλπ.

ΙΑ να καταλάβη κανείς καλά τα διάφορα Χριστουγεννιάτικα έθιμα στις χώρες της Ευρώπης και να νοιώσει όλη τη ώμορφη τους και τη γοητεία τους, πρέπει να τα χωρίσει σε μερικές κατηγορίες, που είναι ή ακόλουθες:

1.—Στα θρησκευτικά έθιμα και στις εκκλησιαστικές λειτουργίες.

2.—Στις οικογενειακές γιορτές, στο Χριστουγεννιάτικο τραπέζι, στο στόλιμα του Χριστουγεννιάτικου Δέντρου και στο μείρασμα των δώρων στα παι-

διά.

3.—Στις θεατρικές παραστάσεις που γίνονταν άλλοτε στις εκκλησίες και που γίνονται σήμερα στις δημόσιες πλατείες και στους δρόμους.

4.—Στις πομπές που ακολουθούσαν άλλοτε τις θεατρικές παραστάσεις του Μυστηρίου των Χριστουγέννων και που σήμερα σε μερικές χώρες έχουν πάρει έναν εύθυμο κι' άποκρητικό χαρακτήρα.

Και 5.—Στις μαντείες ή στα μάγια, όπως είναι το γινώρισμα του άραθωνιστικού ή της άραθωνιστικής, ή πρόβλεψη του μέλλοντος, το ζόρκι της γουσουζιάς κι' ο εξευμενισμός της καλής Τύχης...

Πολλά απ' αυτά τα έθιμα διατηρούνται ακόμη και σε φυλές που δεν είναι χριστιανικές, και που γιορτάζουν τα Χριστούγεννα, δίχως να ξέρουν γιατί, ίσως από μίμηση ή απ' την επίδραση του χριστιανικού περιβάλλοντός τους.

***

“Ως τον ΙV αιώνα, ο κόσμος γιόρταζε τα Χριστούγεννα πότε τον Γενάρη, πότε τον Άπριλη και πότε το Μάη. Πρώτος ο Πάπας Ίούλιος Ι΄ άφαισε τις 25 του Δεκέμβρη γι' αυτή τη μεγάλη γιορτή, που ήταν ως τότε τόσο παράξενα κινήσι' σ' όλους σχεδόν τους μήνες του χρόνου.

Πού πρωτοάρχισαν τώρα η θεατρικές παραστάσεις κατά τη μέρα των Χριστουγέννων; Οι Ιστορικοί μας λένε ότι άρχισαν σ' όλες τις πόλεις της Γαλλίας με το περίφημο Μυστήριο των Χριστουγέννων, που ήταν πασιώνιστο τότε ως μιά χαρούμενη διασκέδασι με τ' έθιμα: Η Γιορτή του Γαϊδάρου. Το κύριο πρόσωπο αυτού του παράξενου Μυστηρίου ήταν η γαϊδάρα του Βαλαάμ. Ο Βαλαάμ, ο μάντης-προφήτης, προχωρούσε καβάλλα στο όξι,εβαύμαστο ζώο του, που μίλησε σαν άνθρωπος περικυκλωμένος απ' όλους τους προφήτες της Γραφής, οι όποιοι ανήγγειλαν την έλευσι του Μεσσία. Τους ρόλους των προφητών τους ύποδύοντο πάντα οι παπάδες.

“Άλλοι πάλι έπαιζαν το ρόλο του Ζαχαρία και της Άγίας Έλισάβετ με το γιοδί της τον Άγιο Ίωάννη τον Βαπτιστή, καθώς και τον Ναβουχοδονόσορα, τα τρία παιδιά του, που ρίχτηκαν στην κάμινω και τέλος κι' αυτήν άκόμα την Σιβύλλα Έρυθραία.

Κατά την παράστασι λοιπόν του Μυστηρίου, έθιζαν τον κόσμο σε δυό άρδες: Από τη μιά μεριά ήταν οι Έθέραιοι, από την άλλη οι Άθωροι. Ύστερα έφερναν μιά μεγάλη λεκάνη κι' έρριχναν τα τρία παιδιά στην κάμινω. Ο Ναβουχοδονόσορ τότε έκφωνουσε ένα μεγάλο λόγο κι' η Σιβύλλα Έ.

ρυθραία προφήτευε τη γέννησι του Σωτήρος. “Επειτα όλοι οι προφήτες έβελαν «έν χορώ» και τέλος άρχιζε άμέσως κατόπιν ή λειτουργία της εκκλησίας.

Στο Μπωβαί, στη Γιορτή του Γαϊδάρου παρίσταναν τη Ψυγή στην Αίγυπτο του Ίωσήφ με τη Μαρία και το Βρέφος. Τ' άμορφο κορίτσι που ύπεδύετο την Παρθένο στεκόταν και παρακολουθούσε την λειτουργία κοντά στην Άγία Τράπεζα. “Όσο για το λαό, έβελαν ένα παράξενο τροπάρι, κομικό περισσότερο παρά σοβαρό, μ' άνακατεμένα γαλλικά και λατινικά. Τέλος ο παπάς που λειτουργούσε, άντι ν' άρχίση να ψέλνη το «Χριστός γεννάται», φώνηζε τρεις φορές: Χί-χάν! Χί-χάν! Χί-χάν!»

Αυτό το έθιμο των θεατρικών παραστάσεων στις εκκλησίες δεν διατηρείται πια στις επαρχίες της Γαλλίας. Οι Γάλλοι έχουν περιορισθή στην άσπληρη θρησκευτική λειτουργία και πρό πάντων στις οικογενειακές γιορτές.

***

“Ενας παλιός Γερμανός χρονικογράφος, ο Μπέμ Άουμπάου, αναφέρει ότι κατά τον XVI αιώνα οι Φραγκοί, δηλαδή οι σημερινοί Βαυαροί, γιορτάζαν με τον ακόλουθο τρόπο τα Χριστούγεννα.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ.—Η «Θεία Άρη» μοιράζει Χριστουγεννιάτικα παιχνίδια στα παιδιά...

«Κατά τις πέντε νύχτες—γράφει ο χρονικογράφος αυτός—που προηγούνται της μέρας των Χριστουγέννων, τ' αγόρια και τα κορίτσια πάνε από σπίτι σε σπίτι και λένε τα κάλαντα, άναγγέλλοντας την γέννησι του Σωτήρος μ' εύχες για τον καινούργιο χρόνο, που θα μπει σε λίγο. Το κάθε σπίτι τότε τους δίνει μερικά μήλα, αλάδια, καρδύια ή από ένα μικρό άσημένο νόμισμα...»

Αυτό το έθιμο διατηρείται ακόμη και σήμερα στη Βαυαρία. Είναι δε, όπως βλέπετε, το πιο παλιό και το πιο κοινό σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης.

Οι Γερμανοί όμως έχουν και σήμερα ακόμη το έθιμο να στολίζουν τις κεντρικές πλατείες με μεγάλα, παραδείγματα χάρην, με μεγάλα Χριστουγεννιάτικα Δέντρα κατάφορα από χρυσούς καρπούς και με φωτεινά λουλούδια. Κάτω απ' αυτά τα δέντρα βλέπει κανείς τις στολισμένες Άγορές με τα ψάρια του Ρήνου, τους καλοβρεμένους διάκονους τις άλυσσίδες των λουκάνικων και τα ζαμπόνια με τις πολύχρωμες γιρλάντες. Κάθε σπίτι έχει το Χριστουγεννιάτικο Δέντρο του και γιορτάζει κι' εκείνο το θράδυ μ' ένα μεγάλο τραπέζι τη γέννησι του μικρού Ίησου.

Στη γερμανική Έλβετία, το θράδυ των Χριστουγέννων θλίπει κανείς ένα παράξενο θέαμα. “Ενας άνθρωπος...καθάλλα σ' ένα γαρτονέιο γαϊδούρι, που είναι δεμένο από τη μήση του, τριγυρίζει στους δρόμους και μοιράζει στον κόσμο καραμέλες και ξερούς καρπούς.

Σε πολλές πάλι γερμανικές επαρχίες, όπου ή μυθολογία άνακατεύεται με τους χριστιανικούς θρύλους, βλέπει κανείς την παραμονή των Χριστουγέννων, κατά τις λαϊκές θεατρικές παραστάσεις, την περίφημη νεράιδα «Θεία Άρη». Η «Θεία Άρη» είναι καθάλλα πάνω σ' ένα γαϊδούρι που γκαρίζε διαρκώς και μοιράζει στα παιδιά που τρένουν από πίσω της ένα σωρό Χριστουγεννιάτικα παιχνίδια

***

Τα Χριστούγεννα στην Άλσατσια, τα περίφημα «Χρισκίντελ», είναι μιά μεγάλη γιορτή, κατ' έξοχην παιδική. “Όλος ο κόσμος προσπαθεί να κνήη τα

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΗΝ ΑΛΣΑΤΙΑ.—Ο Χάνς Τράπ φοβερίζει τα παιδιά με το φουτωτό του κλαδί.

παιδιά να διασκεδάσουν και να χαρούν. Γι' αυτά ετοιμάζονται τα καλύτερα γλυκά, γι' αυτά στρώνεται το πλουσιοπάρχο τραπέζι. Οί μεγάλοι δεν συλλογίζονται παρά μονάχα πώς να τ' ευχαριστήσουν όσο μπορούνε πιο πολύ.

Την ώρα λοιπόν που κάθονται όλοι γύρω από το τζάκι και περιμένουν να τους καλέσουν στο τραπέζι, ακούγεται από το δρόμο ένα καμπανάκι: είναι η Κυρά τών Χριστουγέννων να σου ζητάει να μη σ' σπíti μαζί με τόν Χάιν Τράπ, που είναι ένα είδος "Αη-Βασίλη τών Άλλοσάτων."

Πολλές φορές, αὐτή ἡ Κυρά τών Χριστουγέννων, πού συμβολίζει τήν Παρθένο, εἶνε καθάλλα σ' ἕνα γαϊδουράκι, ντυμένη μ' ἕνα κάτασπρο φόρεμα. Ὁ Χάιν Τράπ τήν ἀκολουθεῖ ἀπό πίσω φορώντας στό κεφάλι ἕνα γούνινο σκούφο και μέ τό πρόσωπο μούτζουρωμένο μέ καπνιά, ἀπ' ὅπου κρέμεται μία τρομαχτική κόκκινη γενειάδα. Στό ἕνα χέρι του κρατᾶει ἕνα φουντωτό κλοδὶ καί φοβερίζει μ' αὐτό τ' ἄταχα παιδιά, ἐνῶ ἡ Κυρά τών Χριστουγέννων χαρίζει στό φρόνιμα παιδιά παιχνίδια και γλυκά. Κι' οἱ δύο τους ἔπειτα φεύγουν ἀπ' τό σπíti γιά νά συνεχίσουν στ' ἄλλα τις εἰρωνικές καί παράξενες αὐτές ἐπισκέψεις τους.

Οἱ γονεῖς τότε τών παιδιῶν τὰ συγκεντρώνουν γύρω ἀπό τό Χριστουγενναϊκό Δέντρο και τούς μοιράζουν τὰ παιχνίδια πού κρέμονται ἀπ' αὐτό. Μαζύ με τὰ παιχνίδια τούς δίνουν κι' ἕνα κλαδί πεύκου πού θεωρεῖται εὐλογημένο και πού φυλάγεται εὐλαβικά ὅλη τή χρονιά.

Μέ τὰ γέλια κατόπιν και μέ τις διασκεδάσεις περνᾶνε γρήγορα ἡ ἄρες κι' ἔρχονται τὰ μεσάνυχτα δίχως νά τό καταλάβῃ κανεῖς. Ἡ καμπάνη τότε ἀρχίζουν να σημαίνουν γιά τή λειτουργία κι' ἀμέσως ὅλοι, μικροί και μεγάλοι, στολισμένοι μέ τὰ γιορτινά τους και, κρατώντας στό χέρι ἕνα φανάρι, τραβοῦν γιά τή ἐκκλησία τῆς ἐνορίας. Στό σπíti τώρα ἔχει ἀπομείνει μονάχα ἡ ὑπέρτερια νά φροντίσῃ γιά τό τραπέζι τών Χριστουγέννων.

Μετὰ τῆ λειτουργία, ὅλη ἡ οἰκογένεια γυρίζει πάλι ἐθῦμα στό σπíti. Ὁ παππούς τότε, ἀφοῦ ἔξεκουραστῇ λιγάκι, σηκώνεται καί στέκεται μπροστά στό τζάκι πού τό στολιίζουν πλωρία μωρωδάτα κούτσουρα. Τήν ἴδια στιγμή τόν πλησιάζει τό πιο μικρό ἀπό τὰ παιδιά κρατώντας στό χέρι του μία παλιά κούπα γευμάτη ἀγίασμέ κι' ἕνα κλαδί μυρτιάς. "Ὅλη ἡ οἰκογένεια ἔχει σηκωθῆ τώρα και στέκεται αἰσιμητᾶ ἀπέναντι ἀπό τό τζάκι. Ὁ παππούς παίρνει ἀπό τό χέρι τοῦ μικροῦ τήν κούπα και ραντίζει μέ τόν ἀγίασμό τὰ κούτσουρα τῆς φωτιάς, προφέροντας ἀγάπη τήν προσευχή του. Τά κορίτσια ὑστερα στρώνουν πιο μέσα στή φωτιά τὰ κούτσουρα κι' ὀδηγοῦν ὅλο τόν κόσμο στό τραπέζι πού εἶνε στολισμένο μέ θραστή ἢ ψητή χήνα, μέ παληῶ κρασί και μέ τούρτες ἀπό δομάσκινα.

Τό Χριστουγενναϊκό γλέντι τών Άλλοσάτων κρατᾶει ὅς τὰ ἐξημερώματα. Μόλις κρέδουν οἱ πετεινοί, ὅλοι πειά σηκώνονται ἀπό τό τραπέζι κι' ετοιμάζονται νά πάνε γιά νά κοιμηθοῦν. Πριν ἀποχωριστοῦν ὁμως οἱ συγγενεῖς, δίνουν ραντεβῶ μετᾶξὺ τους στό σπíti ἐνός ἄλλου γιά τό μεσημεριανό τραπέζι τών Χριστουγέννων. Αὐτό τό γλέντι συμπληρώνει τό τραπέζι τῆς περασμένης νύχτας και κρατᾶει συνήθως ἀπό τις 12 ὡς τις 3 ἡ ὡρα τό ἀπόγευμα. "Ἐπειτα, μόλις νυχτώσει, ὅλος ὁ κόσμος πᾶνει στόν ἔσπερινο και τέλος ἀναγνωρίζει στό σπíti του εὐχαριστημένος πού πέρασε τόσο ὡμορφα μέ τούς συγγενεῖς του τὰ Χριστούγεννα.

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ

ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

"Ενας ἄνθρωπος πού ἀναπᾶ μονάχα τόν εαυτό του, εἶνε πίο δυστυχῆς ἀπό αὐτόν πού δέν τόν ἀγαπᾶ κανεῖς. Φίριςτ
Τό νά διαβάξῃ χωρίς νά σκέφτεσαι, εἶνε σάν νά τῶς χωρίς νά χωνεύῃ. Μπουόρκ

"Ἡ ἀγωγή μόνη και τόν ἄσφον πείθει, νά τιμᾶ τήν σοφία, και τόν σοφόν νά μη καταισχύνη αὐτήν διά τῆς ἐξαχρευσίας τῶν ἠθῶν. Κοραής

Μὴν κρίνεις ἕναν ἄνθρωπο ἀπό τὰ ρούχα του, γιατί αὐτά τὰ ἔκανε ὁ ράφτης του. Μὴν τόν κρίνεις ἀπ' τήν καταγωγή του, γιατί κι' ὁ κακός πολλές φορές κατάγεται ἀπό μία ἐξαιρετικά ἠνάρετη σικογένεια. Μὴν τόν κρίνεις ἀπό τήν ἐπιτυχία ἢ τήν ἀτυχία του στή ζωῇ, γιατί πολλοί ἄνθρωποι ἀποτυγχάνουν στήν ζωῇ τους μόνο και μόνο γιατί εἶνε τιμιοί!

Ντίκενς

"Ἡ πέννα εἶνε ἑαρεία γιά κείνον πού τήν μεταχειρίζεται γιά νά ζῆσῃ μέ τὰ γραφόμενά του. Ούγκω

"Ὅσοι γράφουν τὰ Ἀπομνημονεύματά τους, τις Ἐξομολογήσεις τους και τὰ Ἡμερολόγια τους, δέν τό κάνουν γι' ἄλλο τίποτε παρά νά δικαιολογήσουν τήν ζωῇ τους ἢ νά δοξασθοῦν εἰς ἔθρος τῶν συγχρόνων των. Νίτσε

"Ὅποιος δέν ἀγάπησε τούς ἄνθρώπους, πριν νά τούς γνωρίσῃ, κινδυνεύει νά μὴν τούς ἀγαπήσῃ ποτέ. Φενελών

Εὐκολότερα λείει κανεῖς κακό γιά τούς φίλους του παρά καλό γιά τούς ἔχθρους του. Βοατούρ

Ο ΣΤΙΧΟΣ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΙΗΤΑΙ

Σ' ΑΓΑΠΩ

Χθές, ὅταν χωρισθήκαμε τό θράδυ, μοῦ ἔφάνῃ μ' ἔφάνῃ ὅτι σύννεφο σ' ἔσκιαζε τὰ φρύδια.
"ὦ! χαμογέλασε γλυκά και πέ πῶς ἦτο πλάνῃ, πέ μου πῶς πάντα μ' ἀγαπᾶς και πάντα εἶσ' ἡ ἴδια.
"Ἡ ἄν σου εἶπα τίποτε πού νά μὴν πῶ χρωστούσαι, ἢ και ἄν ἔπρεπε νά πῶ, κ' ἐγῶ εἰσιωπούσαι, συγχώρησε τό λάθος μου, ἀγαπημένη κόρη.
Λησμονεῖ και συγχώρει, συγχώρει μ' ὅτι κι' ἄν σου πῶ κ' ἐνίοι μ' ὅταν σιωπᾶ,
γιατί κοντά σου πάντοτε δέν μ' ὀργάζεται στό στόμα παρά μία λέξις: Σ' ἀγαπᾶ!
Και ἕμωσ πῶσον σ' ἀγαπᾶ δέν σοῦ τό εἶπ' ἀκόμα.
ΔΗΜ. ΒΙΚΕΛΑΣ

ΣΥΝΤΑΓΗ ΧΩΡΙΑΤΙΚΗ

Μᾶν μὴν μὴ φυτέψῃς.
Μᾶν μὴ στεφανώθῃς.
Τρίτη μέρα μὴ δουλέψῃς.
Σάββατο μὴ στολισθῇς.

Μέ τὰ ἔμπα τ' Ἀπριλίου νά ζυπᾶ πριν τοῦ ἡλίου κι' ὅλο σου τό αλοκατᾶρι μὴ κοιμοῦ τό μεσημέρι

Στρῶμα πάντα σου φτενῶ και λιγόφαγο τό φεῖνω κι' ἄμ' ἀκούσ τόν πετεινῶ, τό σταυρό σου και στόν ὕπνο.

Στους μεγάλους τοῦ χωριοῦ (σου) κῦτταξε μὴ θαρρευθῇς τοῦ Θεοῦ και τοῦ χειριοῦ σου μονάχα νά μπιστεῖθῃς.

Γιά τῆς στάνῃς σου τό σκύλο και γιά τοῦ χωριοῦ τό μολο πάρα γιά τοῦ ὑπομῶνους νά σκοτίζεται ὁ νοῦς.

Κάλλιο γιῶμασ σου και βράδυ λάχανα μὲ δίχως λάδι και ρουχᾶκια σταχᾶκια πάρα γρόσια δανεῖκα.

Κῦτταξε στό θηλυκό σου γράμματα πολλά μὴ μάθῃς, μὴν εὐρῆς τό διάβολο σου και τ' ἀγίατρετρα μὴν πάθῃς.

Καί περσότερο ἀπ' ὅλα τῆ γυναῖκα τῆ μαριόλα, κῦττα μὴν παραχαϊδέψῃς και κακὰ τὰ ἔμπερδέψῃς.
ΠΑΝ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

κατάκορφα τὸ θράδυ-θράδυ στὰ θουνά, ὅταν ὁ ἥλιος βασιλεῦη δοξασμένος μέ φωτισόλα σύννεφα στεφανωμένος, και πλέει ὁ κόσμος σὲ πτελᾶνη φωτεινά.

Τό θράδυ-θράδυ στ' οὐρανοῦ τήν ἀγκαλιά, σάν σὲ καθρεφτῇ ξάστερο ζωγραφισμένα στέκουν τὰ δένδρα τοῦ θουνοῦ σκοτεινευμένα, ἀκίηττα στὰ ὕψη των, στή αἰγαλιά.

Μοιάζουν μέ μαῦρους ρασοφόρους καλογήρους, πού πέμπουνε τήν θραυθὴν τὴν προσευχή ἀπ' τήν ἁγία, τὴν ὀλόφωτη ψυχῇ, ἄρθοι στοῦς ἀναρίθμητους τῶν χρόνων γύρους.

ΑΡΙΣΤ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ

ΠΟΛΕΙΣ

Σὲ χορὸ φρενιασμένο
Ἐπροβάλλοντας μόλις
Φτάνουν φεύγουν ἢ πόλεις
Και τις χάνει τό τραῖνο...

"Ἐδῶ πληθῆ στό δρόμο,
"Ἐκεῖ ἔρμια στὰ σοκάκια
Μαῦρη εἶσε μέ τὰ τζάκια
Θεῖα εἶσε μέ τό δόμο.

Πειρασμοὶ ἀγαπημένο!
Σᾶς κῦττάω ἀπ' τό τζάκι
Πόλεις! φῶταν ποτάμι
Πόλεις ἴσκιο θλιμμένο.

Χαρωπές, λυπημένες,
Ποῦ μοῦ πᾶτε, ποῦ παίνο.
Πολίτες νυχτωμένες
Ποῦ σᾶς χάνει τό τραῖνο :
ΖΑΧ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

ΑΘΑΝΑΣΙΑ

Θάνατοι ἀμέτρητοι! ὦ καιροὶ
Και χρόνοι ἱσσημένοι! ἄφροι
Τῆς θάλασσαις τῆς μακρυνῆς...
-Φωχὴ καρδιά τί θά γενῆς;

"Ἡ μόνο ἡ θάλασσα ἢ πλατεῖα
Θά μᾶς φορέσῃ μία νυχτιά
Στεφάνῃ τῆς, ὡς πού νά θῆῃ
Νά μᾶς σκορπίσ' ἄλλκ' αὐγῇ.

Σὰ ρεθοῦν τὰ μάτια τ' αὐριανά,
Σὰ ρίζουν τάχα ἄλαργινά
Βλέμματα και στοῦς ἄλαφροῦς
Δίκους μας ἔξαναττους ἄ-
(φρούς;

Στόν ἥλιο νά μᾶς ρίξῃ ἔμ-
πρός ἄλλο
Ποῦ θά προβαῖνη λαμπερός,
Καί θά γαλήνη τῆ στρατῆ
Τ' ἀχνόφεγγῶ μᾶς θά ὀβυστῇ;
Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ